

Briselē, 23.9.2021.
SWD(2021) 275 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS
par teritoriālajiem taisnīgas pārkārtošanās plāniem

1. IEVADS

Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms (TPM) tika izveidots Eiropas zaļā kursa ietvaros, lai pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku procesā neatstātu novārtā nevienu personu un nevienu reģionu. Tas ietver Taisnīgas pārkārtošanās fondu (TPF), kas laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam ieguldīs 17,5 miljardus EUR teritorijās, kuras pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiju skar visvairāk.

TPF regula stājās spēkā 2021. gada 1. jūlijā¹. Dalībvalstis jau gatavo savus teritoriālos taisnīgas pārkārtošanās plānus (TTPP) un ar tiem saistītās kohēzijas politikas programmas, pamatojoties uz sava 2020. gada februāra Eiropas pusgada valsts ziņojuma D pielikumu².

Šajā dokumentā pausts Komisijas dienestu viedoklis, un tas neuzliek Eiropas Komisijai nekādas saistības. Autoritatīva Savienības tiesību aktu interpretācija ir vienīgi Eiropas Savienības Tiesas kompetencē.

2. STRATĒGISKAIS KONTEKSTS ES LĪMENĪ

Eiropas zaļais kurss ir Eiropas jaunā izaugsmes stratēģija. Tajā ir nosprausts vērienīgs ilgtermiņa mērķis pārveidot Savienību par modernu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā līdz 2050. gadam ir panākts, ka netiek radītas siltumnīcefekta gāzu (SEG) neto emisijas, kurā ekonomikas izaugsme ir nošķirta no resursu izmantošanas un kurā neviena persona un neviens reģions nav atstāts novārtā. Tajā ir uzsvēta nepieciešamība veikt transformatīvas pārmaiņas visos sektoros, piemēram, transporta, enerģētikas, lauksaimniecības, ēku un rūpniecības sektoros, vienlaikus nepieļaujot, ka iesīkstē ilgtnespējīga prakse³.

Lai pārvaldītu pārkārtošanos uz ilgtspēju, ir jāizstrādā stratēģisks redzējums, jāveic investīcijas inovatīvos risinājumos un to ieviešanā, pakāpeniski jāatceļ ilgtnespējīga prakse un jānodrošina, ka pārveide notiek godīgi⁴. Tomēr ne visām dalībvalstīm, reģioniem un pilsētām pārkārtošanās procesā būs vienāds sākumpunkts vai vienādas spējas reaģēt, tādēļ iedzīvotājus un darba ņēmējus šis process ietekmēs dažādi. Tāpēc Eiropas zaļais kurss klimata un vides problēmas padara par iespējam un ir vērsts uz to, lai pārkārtošanās būtu taisnīga un iekļaujoša visiem.

TPM tika izveidots Eiropas zaļā kursa investīciju plāna ietvaros, lai īstenotu vērienīgo mērķi neatstāt nevienu reģionu novārtā⁵. Tas ietver TPF, kas izveidots kohēzijas politikas ietvaros,

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1056 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu.

2 Komisijas Strukturālo reformu atbalsta ģenerāldirektorāts 17 dalībvalstīm sniedz tehnisko atbalstu TTPP sagatavošanā. Turklāt saskaņā ar tehniskā atbalsta instrumentu dalībvalstis var saņemt īpašu atbalstu taisnīgas pārkārtošanās īstenošanai.

3 COM(2019) 640 final.

4 Metodisks līdzeklis par pārkārtošanos uz ilgtspēju,

https://ec.europa.eu/regional_policy/lv/information/publications/guidelines/2020/supporting-sustainability-transitions-under-the-european-green-deal-with-cohesion-policy-toolkit-for-national-and-regional-decision-makers.

5 COM(2020) 21 final.

kura ir galvenā ES politika reģionālo atšķirību mazināšanai un reaģēšanai uz strukturālām pārmaiņām Eiropas reģionos. Kohēzijas politikas dalītā pārvaldība nodrošina, ka valsts, reģionālās un vietējās iestādes un ieinteresētās personas ir līdzatbildīgas par pārkārtošanās stratēģiju. Papildus TPF tiks izveidota arī īpaša taisnīgas pārkārtošanās shēma *InvestEU* satvarā, kas koncentrēsies uz privāto investīciju piesaisti minētajās teritorijās, savukārt publiskā sektora aizdevumu mehānisms, kas tiks atbalstīts no ES budžeta līdzekļiem, piedāvās atvieglotus aizdevumu nosacījumus publisko investīciju atbalstam.

Veidojot TPM, ir ņemti vērā secinājumi pēc iepriekšējo strukturālās pārveides procesu īstenošanas, un tā mērķis ir novērst pagātnē pieredzēto, t. i., ka deindustrializācijas rezultātā atsevišķas teritorijas tiek atstātas novārtā. Tā pamatā ir tādu iepriekšējo un esošo iniciatīvu gaitā gūtā pieredze kā, piemēram, iepriekšējās Kopienas iniciatīvas to rūpniecības nozaru diversifikācijai, kas ir atkarīgas no nozarēm, kuras nonākušas krīzē (*RESIDER*, *RENAVAL*, *RECHAR*)⁶, Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās iniciatīva, kurā izmantota integrēta pieeja attiecībā uz pārkārtošanos 34 reģionos, kuru ekonomika ir ļoti atkarīga no akmeņoglēm, kūdras un degslānekļa⁷, vai izmēģinājuma darbība reģionos, kuros noris rūpniecības pārkārtošanās⁸. TPM ir jauna pieeja, kas apvieno koncentrēšanos gan uz reģioniem, kuri ir atkarīgi no fosilā kurināmā, gan uz reģioniem, kuros ir augsta SEG emisijas intensitāte, turklāt tas sasaista klimatneitralitātes mērķi ar pieeju, kas balstīta uz atrašanās vietu un paredzēta tam, lai mazinātu negatīvo ietekmi, ko rada pārkārtošanās. Tas arī nodrošina jaunu instrumentu noderīgu kombināciju, kurā dotācijas tiek kombinētas ar aizdevumiem publiskajam un privātajam sektoram.

3. ATTIECINĀMĪBA: TERITORIJAS, KURAS PĀRKĀRTOŠANĀS PROCESS SKAR VISSMAGĀK

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	2. pants. Konkrētais mērķis 6. pants. Īpaši piešķirumi tālākajiem reģioniem un salām 11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni II pielikums. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu veidne (1. iedaļa) 2., 5., 8. un 19. apsvērums
<i>Saistītie tiesību akti</i>	
Regula par enerģētikas savienības pārvaldību ⁹	

6 <https://cordis.europa.eu/article/id/1663-assessment-of-community-initiatives-on-the-diversification-of-industrial-areas-dependent-upon-i/>.

7 https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_pl.

8 https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/industrial-transition.

9 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp.).

“Šīs ir teritorijas, kuras skartas vissmagāk, pamatojoties uz ekonomisko un sociālo ietekmi, ko rada pārkārtošanās” (TPF regula, 11. panta 1. punkts).

Lai pārvarētu galvenās problēmas, kas saistītas ar pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku, jo īpaši attiecībā uz ekonomikas un nodarbinātības jautājumiem, pieejamie finanšu resursi būs jākoncentrē uz teritorijām, kurās šī pārkārtošanās atstāj visnegatīvāko iespaidu uz ekonomiku un sociālo jomu. Atšķirībā no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) TPF koncentrēsies uz ierobežotu skaitu *NUTS* 310 reģionu vai šo reģionu daļu. Lai saņemtu TPF atbalstu, teritorijām būs jāpamato sava atkarība no fosilā kurināmā (jo īpaši oglēm, lignīta, kūdras, degslānekļa, mazuta un dīzeļdegvielas) un/vai rūpnieciskām darbībām, kurās ir augsta SEG emisijas intensitāte. Ir jāpamato arī tas, ka šīs konkrētās teritorijas ir skartas vissmagāk, balstoties uz ekonomisko un sociālo ietekmi, ko rada pārkārtošanās, jo īpaši attiecībā uz paredzamo darbvietu zudumu un to rūpniecisko objektu ražošanas procesu pārveidošanu, kuros ir visaugstākā SEG emisiju intensitāte¹¹.

“[Pārkārtošanās] būs īpaši grūta dalībvalstīs, kuras lielā mērā paļaujas — vai līdz šim paļāvās — uz fosilo kurināmo vai siltumnīcefekta gāzu ziņā intensīvām rūpnieciskajām darbībām, kas pakāpeniski jāizbeidz vai jāpielāgo” (TPF regula, 8. apsvērums).

ES klimata un enerģētikas mērķrādītāji 2030. gadam un pārkārtošanās, lai īstenotu ES 2050. gada klimatneitralitātes mērķi, ietekmē visas dalībvalstis. To nacionālajos enerģētikas un klimata plānos (NEKP)¹² un citās attiecīgajās stratēģijās, piemēram, valstu ilgtermiņa stratēģijās¹³, ciktāl iespējams, ir izklāstīti valstu mērķrādītāji, politikas un pasākumi minēto mērķrādītāju sasniegšanai un ir sniegts novērtējums par gaidāmo sociālo un ekonomisko ietekmi. Reģioniem, kuriem ir paredzēts atbalsts no TPF līdzekļiem, ir nepieciešama lielāka palīdzība nekā citiem reģioniem, lai pielāgotos pārkārtošanās procesam virzībā uz klimatneitralitāti un gūtu labumu no šā procesa, jo tiek veikta to ekonomisko sektoru jaudas samazināšana un/vai pārveide, no kuriem šie reģioni ir atkarīgi. Ir sagaidāms, ka saimnieciskās darbības, kuru pamatā ir fosilā kurināmā ražošana, saskarsies ar neatgriezenisku ekonomiskās jaudas un nodarbinātības līmeņa samazināšanos. Turpretī citos sektoros, kuros pastāv augsts SEG emisiju intensitātes līmenis un ir pieejamas tehnoloģiskas alternatīvas oglekļietilpīgiem procesiem, lai saglabātu ekonomisko jaudu un palielinātu nodarbinātību, būs jāveic pārveide.

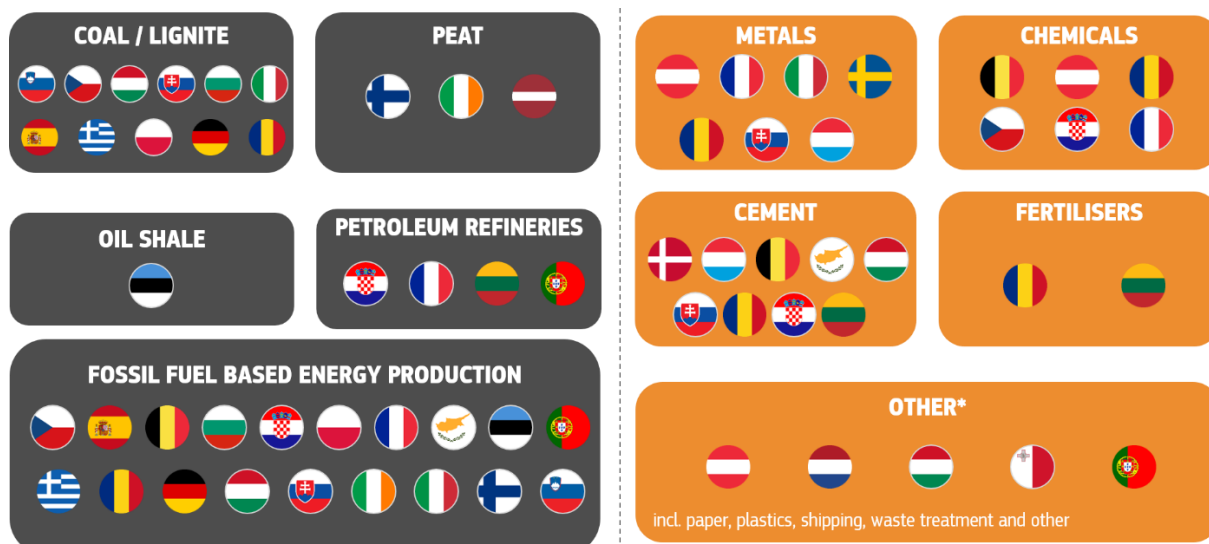
Komisija jau ir identificējusi šādus sektorus, kuros pārkārtošanās virzībā uz klimatneitralitāti, iespējams, izraisīs darbības samazināšanos vai pārveidi:

10 Kopēja statistiski teritoriālo vienību klasifikācija.

11 Komisija Eiropas pusgada procesā iepazīstināja ar savu sākotnējo viedokli par TPF prioritārajām investīciju jomām katrā dalībvalstī (kā izklāstīts 2020. gada februāra Eiropas pusgada valstu ziņojumu D pielikumā, sk. https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-overview-investment-guidance-just-transition-fund-2021-2027-member-state-annex-d_en). Komisijas galīgais lēmums par ģeogrāfisko tvērumu tiek pieņemts, apstiprinot programmas, kurām ir pievienoti teritoriālie taisnīgas pārkārtošanās plāni.

12 https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans_en.

13 https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-long-term-strategies_en.

Sektoru, kuros notiek darbības samazināšana (pelēkā krāsā) un pārveide (oranžā krāsā) un kuri ir identificēti 2020. gada februāra Eiropas pusgada valstu ziņojumu D pielikumā

Ar pārkārtošanos uz klimatneitralitāti saistītā **sociālā ietekme** galvenokārt attiecas uz nodarbinātību, kas tieši ietekmē mājsaimniecību un ģimeņu iztikas līdzekļus, sociālo atstumtību un svarīgus dzimumu līdztiesības jautājumus. No sektoriem, kuros ES ir vērojama darbības samazināšana, gandrīz 237 000 cilvēku ir nodarbināti ar akmeņoglēm saistītās darbībās, 10 000 cilvēku — kūdras ieguves darbībās un 6000 cilvēku — degslānekļa nozarē. No fosilā kurināmā vērtības ķēdes ir atkarīgas arī daudzas papildu darbvietas, kas ar to saistītas netieši. Arī nozarēs, kurās ir augsta SEG emisijas intensitāte, ir nodarbināts ievērojams skaits cilvēku. Dažos gadījumos sociālā ietekme būs saistīta nevis ar darbvietu zaudēšanu, bet gan ar būtisku vajadzību veikt rūpniecības sektoros nodarbināto darba ņēmēju pārkvalifikāciju vai prasmju pilnveidi, kā arī ar darba ņēmēju mobilitāti nolūkā atbalstīt vajadzīgās tehnoloģiskās pārveides. Līdztekus ietekmei uz darbvietām pārkārtošanās var ietekmēt ienākumus un to sadali, sociālo iekļaušanu, kopienas kohēziju, dzīves apstākļus, enerģētisko nabadzību, piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem vai citus sociālos aspektus.

Pārkārtošanās **ekonomiskā ietekme** sektoros, kuros notiek darbības samazināšana, un sektoros, kuros notiek pārveide, būs atšķirīga. Fosilā kurināmā ieguves, ražošanas un izmantošanas samazināšana ir saistīta ar raktuvju un ieguves vietu slēgšanu, aktīvu zaudēšanu un to spēkstaciju dezekspluatāciju, kuras darbina fosilais kurināmais. Piemēram, aplēses liecina, ka līdz 2030. gadam tiks norakstīta puse līdz divas trešdaļas no pašreizējās jaudas, ko nodrošina ogļu elektrostacijas¹⁴. Turklāt dažās dalībvalstīs valstu plānos pakāpeniski atteikties no ogļu izmantošanas tiek noteikti agrāki termiņi¹⁵. Šī darbības samazināšanās jo īpaši radīs ekonomisko ietekmi attiecībā uz ogļu reģionu attīstību, lielākajā daļā no kuriem

14 Kapetaki, Z., Alves Dias, P., Conte, A., Kanellopoulos, K., Mandras, G., Medarac, H., Nijss, W., Ruiz, P., Somers, J., Tarydas, D., "Recent trends in EU coal, peat and oil shale regions", EUR 30618 EN, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2021, ISBN 978-92-76-30987-1, doi:10.2760/510714, JRC123508.

15 https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/coal-regions-transition_en.

reģionālais IKP uz vienu iedzīvotāju jau ir zemāks nekā vidēji valstī¹⁶. Raktuvju slēgšana un ar fosilo kurināmo darbināmu spēkstaciju dezekspluatācija radīs attiecīgas strukturālas pārmaiņas saistītajās nozarēs (piem., tādās kā kalnrūpniecības iekārtu ražošana, pārstrādes rūpniecība, transports un loģistika). Tas ietekmēs arī tādās energoietilpīgās nozares kā, piemēram, tērauda ražošana, kas papildina šo nozaru un reģionu pārveides vajadzības.

Ekonomiskā ietekme uz sektoru pārveidi galvenokārt ir saistīta ar ekonomiskās attīstības un konkurētspējas saskaņošanu ar vajadzību īstenot dziļu emisiju samazināšanu, lai palīdzētu sasniegt Savienības 2030. gada enerģētikas un klimata mērķrādītājus un 2050. gada klimatneitralitātes mērķrādītāju. Rūpniecība, izņemot enerģijas ražošana, 2018. gadā radīja aptuveni 20 % no ES emisijām¹⁷. Tās ir saistītas ar enerģijas izmantošanu, kā arī rūpniecības procesiem. Ievērojamais rūpniecības SGS emisiju samazinājums, kas ir nepieciešams 2030. gada un 2050. gada mērķrādītāju¹⁸ sasniegšanai, daļēji būs atkarīgs no efektivitātes pieauguma, kurināmā maiņas un elektrifikācijas¹⁹. Tomēr būs arī jāmaina ražošanas modeļi un jāievieš tehnoloģijas, kas daudzos gadījumos netiek plaši izmantotas, piemēram, saistībā ar cementa, tērauda ražošana vai ķīmikālijām. Lai īstenotu šādas tehnoloģiskas pārmaiņas un izvairītos no tehnoloģiskās iesūkštes un balasta aktīviem, turpmāk būs vajadzīgas ievērojamas investīcijas.

“risinot sociālo, demogrāfisko, ekonomisko, veselības un vidisko ietekmi, kas rodas, pārkārtojoties” (TPF regula, 11. panta 2. punkta d) apakšpunkts)

Dažos gadījumos pārkārtošanās rezultātā var rasties plašāka **demogrāfiska ietekme**, ja atsevišķu sektoru darbības samazināšanas rezultātā reģions kļūst mazāk pievilcīgs dzīvošanai un darbam. Īpaši tas var skart jauniešus, ne tikai tāpēc, ka viņi saskaras ar bezdarba līmeni, kas pārsniedz vidējo rādītāju, bet arī tāpēc, ka viņi vairāk sliecas izceļot no attiecīgā reģiona²⁰. Tomēr pārkārtošanās var nesamērīgi skart arī vecāka gadagājuma cilvēkus, minoritātes un darba ņēmējus ar invaliditāti, kā arī darba ņēmējus, kuriem ir arodslimības vai citas (garīgās) veselības problēmas.

Un, visbeidzot, ir jārod risinājumi, kā mazināt **ietekmi uz vidi**, kas saistīta ar pārkārtošanos, atsakoties no oglekļietilpīgām darbībām vai fosilā kurināmā ražošanas. Ieguves darbību izbeigšana, raktuvju slēgšana vai konkrētu ražotņu dezekspluatācija jo īpaši var būt saistīta ar to, ka tiek izkropļota ainava un rodas grausti, tiek piesārņota augsne un ūdens, rodas ģeofiziskā nestabilitāte vai citi vides apdraudējumi, citstarp **veselības apdraudējums**²¹. Kas attiecas uz kūdrājiem, pat pēc kūdras ieguves darbību pārtraukšanas joprojām var saglabāties

16 *Alves Dias, P. et al.*, “EU coal regions: opportunities and challenges ahead”, EUR 29292 EN, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2018, ISBN 978-92-79-89884-6, doi:10.2760/064809, JRC112593.

17 https://ec.europa.eu/clima/sites/default/files/strategies/progress/docs/com_2020_777_en.pdf.

18 https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en.

19 Sk. paziņojumu “Tīru planētu — visiēm!” (COM(2018) 773 final, 4.5. iedaļa un 7.6. pielikums) un ietekmes novērtējumu, kas pievienots 2030. gada klimata mērķrādītāja plānam (SWD(2020) 176 final, jo īpaši 9.4.2.7. pielikums).

20 Rīkkopa jauniešu dalībai taisnīgas pārkārtošanas procesā, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund.

21 Ņemot vērā principu “piesārņotājs maksā” saskaņā ar LESD 191. pantu.

ietekme uz ekosistēmu degradāciju un to spēju veikt ekosistēmu pakalpojumus (citstarp oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu).

Noslēgumā jāpiebilst, ka TPF ir vērsti uz teritorijām, kas, pārkārtojoties uz klimatneitralitāti, saskaras ar vislielākajām problēmām. Tas ir jāpamato, ņemot vērā gan šo teritoriju pašreizējo atkarību no sektoriem, kuros darbība samazinās vai kuri tiek pārveidoti, gan to plānus iesaistīties procesā saistībā ar pārkārtošanos uz klimatneitrālu ES ekonomiku. Jo īpaši dalībvalstīm ir jāspēj pierādīt, kā saskaņā ar plānu mainīsies vietējā darba tirgū pieprasītie prasmju profili, kā samazināsies nodarbinātība jomās, kas saistītas ar fosilā kurināmā ražošanu un izmantošanu, vai kā tiks pārveidoti ražošanas procesi rūpnieciskajos objektos, kuru SEG emisijas intensitāte ir visaugstākā. Ja identificētās teritorijas ietver salas vai tālākos reģionus, īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, vai to specifiskās situācijas dēļ ir vajadzīga atšķirīga pieeja, lai risinātu jautājumus par sociālo un ekonomisko ietekmi, ko rada pārkārtošanās process. Jo īpaši elementus, kas saistīti ar grūtībām enerģētikas pārkārtošanas procesā šajās teritorijās, nevar aplūkot izolēti.

Visbeidzot, ja dalībvalsts (TTPP projektā, programmas projektā vai ierosinātajā pašreizējās programmas modifikācijā) pieprasa iekļaut papildu teritorijas (salīdzinājumā ar iepriekš ierosināto ģeogrāfisko tvērumu vai TTPP, ko iepriekš pieņēmusi Komisija), tās pieprasījums tiks novērtēts, pamatojoties uz iepriekš aprakstītajiem elementiem, ņemot vērā aptvertās teritorijas un iedzīvotāju definīciju, tās nozares, kurās pārkārtošanās dēļ notiek darbības samazināšanās vai pārveide, negatīvās sociālekonomiskās sekas, kas ir jānovērš, un saskaņotību ar Komisijas identificētajām ģeogrāfiskajām prioritātēm (citstarp netiešā atbalsta intensitāti). Komisija pieņems oficiālu nostāju par šādiem pieprasījumiem, pieņemot vai grozot attiecīgās programmas.

4. PĀRKĀRTOŠANĀS PROCESS UN PROBLĒMAS

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	2. pants. Konkrētais mērķis 7. pants. Nosacījumiem pakļauta piekļuve resursiem 11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni II pielikums. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu veidne 18. un 19. apsvērums
<i>Saistītie tiesību akti</i>	
Regula par enerģētikas savienības pārvaldību	
Eiropas Klimata akts ²²	

Nosakot TPF intervences loģiku skartajā teritorijā, pirmā darbība būtu TTPP sīki aprakstīt pārkārtošanās procesu, kas tiks īstenots minētajā teritorijā, lai panāktu klimatneitrālu ekonomiku.

22 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru un groza Regulas (EK) Nr. 401/2009 un (ES) 2018/1999 ("Eiropas Klimata akts"), kas rakstfīšanas laikā vēl nav publicēta.

“aparakstu par valsts līmeņa pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku, tostarp galveno pārkārtošanās pasākumu hronoloģisku pārskatu” (TPF regula, 11. panta 2. punkta a) apakšpunkts)

Katrā TTPP būtu jāietver apraksts par **valsts līmeņa pārkārtošanos**, citstarp hronoloģisks pārskats par galvenajiem pārkārtošanās posmiem virzībā uz 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītāju²³ un 2050. gada klimatneitralitātes mērķrādītāja sasniegšanu. Šiem posmiem vajadzētu būt saskaņotiem ar NEKP un valstu ilgtermiņa stratēģijām, jo īpaši ar plānotajām investīcijām, galveno pārkārtošanās posmu termiņiem, ieguldījumu valsts mērķrādītāju sasniegšanā, sasniedzamajiem mērķiem un pasākumiem, kas jāveic, lai nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos²⁴. Būtu jāņem vērā jaunākā atjauninātā NEKP versija un Komisijas veiktais galīgā NEKP novērtējums, tostarp, ciktāl attiecināms, vērienīgākie mērķi.

“TPF atbalstam vajadzētu būt atkarīgam no tā, vai konkrētajā teritorijā tiek efektīvi īstenots pārkārtošanās process” (TPF regula, 18. apsvērums)

TTPP arī būs jādemonstrē skaidri pierādījumi par pārkārtošanās procesu un tā ietekmi **attiecīgās teritorijas līmenī** tuvākajā nākotnē (līdz 2030. gadam vai agrāk). Ja nevar pierādīt, ka noteiktajā teritorijā notika līdz 2030. gadam paredzētā pārkārtošanās procesa (plānotā) īstenošana, attiecīgais TTPP nebūs izpildīts.

Katrā TTPP būtu jāiekļauj detalizēts valsts līmeņa pārkārtošanās procesa plāns virzībai uz klimatneitrālu ekonomiku. Turklāt jebkāda neskaidrība par valsts pārkārtošanās procesu neatceļ dalībvalsts atbildību TPF saistību kontekstā noteikt pārkārtošanās procesu teritorijas līmenī, ievērojot valsts apņemšanos sasniegt 2030. un 2050. gada mērķrādītājus (ES klimata tiesību aktu kontekstā), panākot ietekmi attiecīgās teritorijas līmenī līdz 2030. gadam vai agrāk. Pārkārtošanās procesā būtu jāatsaucas uz hronoloģisku pārskatu attiecībā uz to, kā pārtrauc vai ievērojami samazina fosilā kurināmā ieguvu, ražošanu vai izmantošanu, vai uz hronoloģisku pārskatu attiecībā uz to, kā notiek darbību, procesu un iznākumu pārveide nozarēs, kurās ir augsta SEG emisijas intensitāte.

Nevajadzētu pieņemt priekšlikumus paplašināt ģeogrāfisko tvērumu, iekļaujot teritorijas, kurās nenotiek skaidrs pārkārtošanās process ar saistītu negatīvu sociālekonomisko ietekmi līdz 2030. gadam vai agrāk.

23 Regulas par enerģētikas savienības pārvaldību 2. panta 11) punktā ir definēti 2030. gadam izvirzītie Savienības enerģētikas un klimata mērķrādītāji. Tie citstarp ir šādi: vismaz par 40 % samazināt SEG emisijas (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni), panākt, ka atjaunojamās enerģijas īpatsvars ir vismaz 32 % un vismaz par 32,5 % uzlabot energoefektivitāti. Eiropas zaļā kuras ietvaros Eiropas Klimata aktā 2030. gadam ir apstiprināts augstāks klimata mērķrādītājs, kas ir vismaz 55 %. Komisija 2021. gada 14. jūlijā pieņēma tiesību aktu paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %”, ar kuru attiecīgie tiesību akti klimata un enerģētikas jomā tiks saskaņoti ar jauno mērķrādītāju (https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en#documents). Šajā kontekstā Komisija ir uzsvērusi, ka oglekļa piesaistītāju loma līdz 2030. gadam būtu jāpalielina un ka Komisijas gaidāmajam priekšlikumam pārskatīt spēkā esošo ES zemes izmantošanas un mežsaimniecības regulējumu būtu jāatbilst šim mērķim.

24 Ja saskaņā ar NEKP atjaunināšanu, kas jāveic atbilstīgi Regulas par enerģētikas savienības pārvaldību 14. pantam, ir nepieciešams pārskatīt TTPP, šī pārskatīšana tiks veikta starpposma pārskatīšanas kontekstā saskaņā ar KNR 18. pantu.

Teritorijās, kurās pastāv neskaidrības par pārkārtošanās procesa īstenošanu tādēļ, ka tajās turpinās vai sākas ar fosilo kurināmo saistītas darbības, katrā atsevišķā gadījumā būtu jānovērtē TTPP projektā sniegtais pamatojums, ņemot vērā divus nosacījumus:

- attiecībā uz to, kā tiek īstenota pakāpeniska atteikšanās no darbībām, kas saistītas ar fosilo kurināmo, Komisijai nevajadzētu pieņemt TTPP, kuru pamatā ir neliels vai daļējs ar fosilo kurināmo saistīto darbību un attiecīgo SEG emisiju samazinājums, kas noteikti neatbilst virzībai uz 2030. un 2050. gada mērķrādītāju sasniegšanu. Būtisks emisiju samazinājums nozīmē to, ka teritorija demonstrē vismaz proporcionālu ieguldījumu, lai sasniegtu 2030. gadam paredzētos valsts klimata un enerģētikas mērķrādītājus. Tam ir jābūt saistītam arī ar būtisku ietekmi uz nodarbinātību;
- ja teritorijā, kas identificēta TTPP, pēc TPF stāšanās spēkā ir paredzēts atvērt jaunu ieguves vai ražošanas jaudu, kuras pamatā ir tradicionālie fosilie kurināmie (piem., licenču piešķiršana vai jaunu ogļraktu vju, slānekļa naftas rūpnīcu vai naftas pārstrādes rūpnīcu atvēršana)²⁵, vajadzētu noteikt, ka attiecīgajam *NUTS 3* reģionam principā nav piekļuves TPF. Atbilstoši pamatotos apstākļos, ja dalībvalsts var pierādīt, ka šādas darbības negatīvi neietekmēs virzību uz Eiropas Klimata aktā noteikto 2030. un 2050. gada mērķrādītāju sasniegšanu visos ekonomikas sektoros, Komisija, pamatojoties uz atsevišķu novērtējumu, attiecīgo programmu var apstiprināt. Tomēr, lai šādu lēmumu varētu pieņemt, būtu vajadzīgs, lai attiecīgajai teritorijai būtu definēts pārkārtošanās process un būtu identificēta būtiska sociālekonomiska ietekme, ko rada klimatiskā pārkārtošanās.

Vajadzētu nodrošināt, ka konkrētās teritorijas, kas ietilpst TTPP tvērumā, ir saskanīgas ģeogrāfiskās teritorijas un, ciktāl iespējams, atspoguļo funkcionālas teritoriāli ekonomiskās teritorijas, kas atbilst kopienām, darba tirgiem un saimnieciskām darbībām, kuras ir saskārušās ar ietekmi, ko rada iekārtas un attiecīgie uzņēmumi, kuri ir iesaistīti darbībās ar fosilo kurināmo vai rūpnieciskos procesos, kuros ir augsta SEG emisijas intensitāte. Komisijai nevajadzētu akceptēt, ka teritorijas tiek definētas zemāk par *NUTS 3* līmeni, tādējādi mākslīgi izslēdzot atsevišķas teritorijas nolūkā uzturēt vai paplašināt darbības, kas saistītas ar fosilo kurināmo. Tomēr Komisija var apsvērt iespēju iekļaut teritorijas, kas definētas zemāk par *NUTS 3* līmeni, ja skartās kopienas, darbaspēks un saimnieciskās darbības veido saskaņotu ģeogrāfisku vienību, kā aprakstīts iepriekš.

TPF atbalstam reģioniem, kas lielā mērā ir atkarīgi no kūdras ieguves, būtu jābalstās uz tāda pārkārtošanās procesa īstenošanu, kas līdz 2030. gadam vai agrāk radītu ietekmi šīs teritorijas līmenī, attiecībā uz kuru ir iesniegts TTPP, pamatojoties uz 1) pakāpenisku atteikšanos no kūdras izmantošanas enerģijas ražošanai un 2) ievērojamu SEG emisiju samazinājumu no kūdras ieguves (piem., izslēdzot viskaitīgāko praksi, atbalstot tehnoloģiju attīstīšanu, uzlabojot pārvaldības praksi, kūdrāju atjaunošanu)²⁶. Investīcijām, kas veiktas ar TPF

25 Šie trīs sektori (akmeņogles, kūdra un degslānekļis) ir skaidri minēti TPF regulas 2. apsvērumā un ir pamatā trim no pieciem kritērijiem, uz kuriem balstās TPF piešķirumi.

26 Kūdra ir fosilais kurināmais. Tās sadedzināšana rada ievērojamu SEG emisiju apjomu. Turklāt ievērojamas SEG emisijas ir saistītas ar kūdras ieguvu un kūdrājiem nodarīto kaitējumu. Šo iemeslu dēļ

atbalstu, būtu jāatbilst fosilā kurināmā izslēgšanas²⁷ un vides ilgtspējas prasībām saskaņā ar Eiropas zaļajā kursā noteiktajiem bioloģiskās daudzveidības mērķiem.

“novērtējumu par pārkārtošanās izaicinājumiem, ar kuriem jāsaskaras noteiktajās vissmagāk skartajās teritorijās, tostarp par sociālo, ekonomisko un vidisko ietekmi, ko rada pārkārtošanās uz klimatneitrālu .. ekonomiku” (TPF regula, 11. panta 2. punkta c) apakšpunkts)

Vienīgais konkrētais TPF mērķis ir “sniegt reģioniem un cilvēkiem iespēju risināt jautājumus saistībā ar sociālajām, nodarbinātības, ekonomiskajām un vidiskajām sekām, ko rada pārkārtošanās uz 2030. gadam izvirzītajiem Savienības enerģētikas un klimata mērķrādītājiem un uz klimatneitrālu .. ekonomiku līdz 2050. gadam, pamatojoties uz Parīzes nolīgumu”²⁸. Pamatojoties uz plānoto pārkārtošanās procesu, būtu jāizvērtē **problēmas, kas izriet no pārkārtošanās, kura tiek veikta TTPP teritorijās**. Šim novērtējumam būtu jāatbilst Eiropas sociālo tiesību pilāram. Novērtējumam vajadzētu būt pietiekami detalizētam, lai tiktu ievērots TPF mērķtiecīgais ģeogrāfiskais fokuss. Tajā būtu jāiekļauj tikai tās problēmas, kas ir tieši saistītas ar tādu darbību pārveidošanu vai slēgšanu, kurās ir augsta SEG emisijas intensitāte, un jo īpaši būtu jāņem vērā šādi jautājumi:

- Kāda ir to sektoru relatīvā nozīme reģionālajā ekonomikā, kuros notiek pārveide un/vai darbības samazināšanās? Vai pastāv vēl kāda tālāka ietekme uz citiem sektoriem vai plašāku teritorijas ekonomisko struktūru? Vai šī pārkārtošanās ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus (MVU) un/vai lielos uzņēmumus? Kāds ir reģiona ekonomiskās diversifikācijas potenciāls? Vai teritorijā pastāv atbilstoša uzņēmējdarbības atbalsta sistēma?
- Cik darbvietas, iespējams, tiktu zaudētas vai ietekmētas pārkārtošanās vai slēgšanas dēļ, citstarp darbiniekiem priekšlaicīgi pensionējoties? Kā šis skaits ir salīdzināms ar vispārējo nodarbinātību attiecīgajā teritorijā un, ja attiecināms, kāds tas ir attiecībā uz konkrētām kopienām vai uzņēmumiem?
- Vai ir kāds dalīts ietekmes novērtējums par to, kā gaidāmās pārmaiņas ietekmēs dažādas skartās ienākumu grupas? Vai ir ieviesta atbilstoša nodokļu un pabalstu sistēma, lai kompensētu jebkādu negatīvo ietekmi uz cilvēkiem ar viszemākajiem ienākumiem?
- Kāda pārkvalifikācija vai prasmju pilnveide var būt nepieciešama, ņemot vērā gan prognozētās pārmaiņas pārveidojamajos sektoros, gan vajadzību pēc jaunām prasmēm ekonomiskās diversifikācijas rezultātā?
- Kādas ir reģionālo ekonomikas nozaru, darba ņēmēju un vietējo kopienu attīstības vajadzības un mērķi, kas izriet no pārkārtošanās procesa?
- Vai izglītības un apmācības sektors ir pielāgojies ar pārkārtošanos saistītajām grūtībām? Vai tajā ir ieviestas sistēmas, kuras var izmantot, lai ar uzņēmumiem, kuri

kūdras ražošana bija viens no kritērijiem, kas tika izmantots, izstrādājot TPF resursu piešķiršanas metodi.

27 TPF nevar atbalstīt investīcijas, kas saistītas ar fosilo kurināmo ražošanu, apstrādi, transportēšanu, izplatīšanu, uzglabāšanu vai sadedzināšanu (sk. 5.4. iedaļu).

28 TPF regulas 2. pants.

darbojas attiecīgajā teritorijā, apmainītos ar informāciju par to, kādas prasmes tiem ir nepieciešamas patlaban un nākotnē? Vai izglītības un apmācības sistēma ir autonoma un spēj savlaicīgi reaģēt (pielāgot vai attīstīt mācību programmas, apmācību programmas un mācīšanos darbvietā u. c.) uz uzņēmumu vajadzībām attiecīgajā teritorijā, kā arī to uzņēmumu vajadzībām, kuri, iespējams, ir gatavi ieguldīt līdzekļus šajā teritorijā? Vai sistēmas, kas paredzētas norādījumu sniegšanai, konsultēšanai un iepriekšējās mācīšanās validēšanai, darbojas praksē? Vai tās ir viegli pieejamas darba meklētājiem? Vai uzņēmumi paši iegulda savu darbinieku prasmju pilnveides pasākumos, un kā tas notiek praksē? Vai tiek pilnvērtīgi izmantotas pieejamās prasmju apzināšanas iespējas²⁹?

- Vai pārkārtošanās uz klimatneitralitāti rada plašāku sociālo ietekmi uz attiecīgo teritoriju, piemēram, ietekmi uz kopienas saliedētību, dzīves apstākļiem, enerģētisko nabadzību vai piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem?
- Vai pastāv iedzīvotāju skaita samazināšanās risks, kas īpaši saistīts ar pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku, un kurās iedzīvotāju daļās šāds risks pastāv? Vai pārkārtošanās īpaši skar jauniešus?
- Vai sociālo pakalpojumu sektors ir pielāgots ar pārkārtošanos saistītajām grūtībām? Vai tam ir vajadzīgās spējas, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar “jauno klientu” iespējamo pieplūdumu? Vai tam ir līdzekļi, lai nodrošinātu jaunus pakalpojumus un intervences, kas papildina tādus procesus kā darba tirgus pārkārtošanās un atbalsta saņēmēju piesaiste? Vai tam ir izstrādāti nepieciešamie sadarbības protokoli ar aktīvu darba tirgus politiku un apmācības un izglītības sektoriem, lai visaptveroši papildinātu atbalsta sistēmu? Vai ir pieejami kopienas sociālie pakalpojumi?
- Vai pēc pārkārtošanās būs jārisina jautājumi, kas saistīti ar negatīvu ietekmi uz vidi, piemēram, uz augsnes vai ūdens kvalitāti, uz ekosistēmu stāvokli vai zemes atjaunošanu?

5. DARBĪBU VEIDI, KAS IR JĀATBALSTA TAISNĪGAS PĀRKĀRTOŠANĀS NODROŠINĀŠANAI

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	2. pants. Konkrētais mērķis 8. pants. Atbalsta tvērums 9. pants. Izslēgšana no atbalsta tvēruma 11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni II pielikums. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu veidne (2. iedaļa) 5., 6., 12., 13., 14. un 16. apsvērums

29 Tādas kā, piem., informācija, ko apkopojušas sākotnējo plānu izstrādes alianses sektoru sadarbībai prasmju jomā, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1415&langId=en>, *Cedefop's Online Vacancy Analysis Tool for Europe (OVATE)*, <https://www.cedefop.europa.eu/en/data-visualisations/skills-online-vacancies>, *Skills Panorama*, <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>, kā arī tādas, ko nodrošina valstu prasmju stratēģijas, kas izstrādātas ar ES atbalstu tehnisko palīdzību, kuru nodrošina Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/>.

Kopīgo noteikumu regula (2021/1060)30	9. pants. Horizontālie principi 36. pants. Dalībvalstu tehniskā palīdzība 63. pants. Attiecināmība
Saistītie tiesību akti	
ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas direktīva ³¹	

“TPF atbalstītajām darbībām būtu tieši jāveicina pārkārtošanās radītās ietekmes mazināšana, mazinot negatīvo ietekmi uz nodarbinātību un finansējot vietējās ekonomikas diversifikāciju un modernizāciju” (TPF regula, 5. apsvērums)

Visām TPF atbalstītajām darbībām ir jābūt saistītām ar tā konkrēto mērķi un jāveicina TTPP īstenošana. TPF mērķis ir mazināt pārkārtošanās ietekmi, atbalstot visvairāk skartās teritorijas. Tādējādi tas veicina līdzsvarotu sociāli ekonomisko pārkārtošanos šajās teritorijās, cenšoties panākt, lai to ekonomika būtu droši sagatavota nākotnei un piedāvātu saviem darba ņēmējiem pienācīgas iespējas, kā arī atbalstītu darba meklētājus. Tāpēc TPF investīcijām galvenokārt vajadzētu būt vērstām uz vietējo ekonomiku diversifikāciju un darbinieku un darba meklētāju pārkvalifikāciju vai viņu prasmju pilnveidi. Atbalstu var sniegt arī citām darbībām, kas ietvertas TPF regulas tematiskajā jomā, ja to ieguldījums pārkārtošanās ietekmes mazināšanā ir pamatots TTPP.

Visām TPF atbalstītajām darbībām ir jāsniedz labums TTPP teritorijām saskaņā ar Kopīgo noteikumu regulas (KNR) 63. panta 3. punktu.

1.1. Ekonomikas diversifikācija un prasmes

Lai teritorijas, kuras skārusi pārkārtošanās, varētu panākt lielāku **ekonomikas diversifikāciju**, TPF var sniegt atbalstu uzņēmumiem un ekonomikas dalībniekiem, piemēram, atbalstu ienesīgu investīciju³² veikšanai MVU (citstarp mikrouzņēmumiem un jaunuzņēmumiem). Tas var veikt investīcijas arī jaunu uzņēmumu izveidē, citstarp izmantojot uzņēmumu inkubatorus un konsultāciju pakalpojumus. Lai mazinātu negatīvo ietekmi uz nodarbinātību³³, jo īpaši nozarēs ar izaugsmes potenciālu, piemēram, izejvielu vērtību

30 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finanšiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai.

31 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK.

32 Ar ienesīgām investīcijām būtu jāsaprot investīcijas uzņēmumu pamatkapitālā vai nemateriālos aktīvos, lai ražotu preces un sniegtu pakalpojumus, tādējādi veicinot pamatkapitāla veidošanu un nodarbinātību.

33 Tas var ietvert energoefektivitāti un atjaunojamo enerģiju, ar kuru ir saistāms pierādīts darbvietu radīšanas potenciāls. Saskaņā ar Kopīgā pētniecības centra (JRC) ziņojumu ogļu reģionos pastāv ievērojams potenciāls attiecībā uz to, lai tiktu ieviestas tīras enerģijas tehnoloģijas, paaugstināta energoefektivitāte un radītas darbvietas. Līdz 2030. gadam no dekarbonizācijas reģionālās ietekmes šajos reģionos ticami izrietošo darbvietu skaits varētu veidot vismaz 90 % no pašreizējā, ar ogleņiem saistītā darbvietu skaita, līdz 2050. gadam sasniedzot 100 % (Kapetaki, Z., Ruiz, P. et al., 2020, *Clean energy technologies in coal regions: Opportunities for jobs and growth. Deployment potential and impacts. JRC*).

ķēdē³⁴, pienācīga uzmanība būtu jāpievērš nozarēm ar spēcīgu darbvieta radīšanas potenciālu.

Lai mazinātu negatīvo ietekmi uz **nodarbinātību**, TPF var atbalstīt darba ņēmēju un darba meklētāju prasmi pilnveidi un pārkvalifikāciju (citstarp apmācību) sektoros ar vietējo nodarbinātības potenciālu (vai nu jau pastāvošos, vai tādos, kas tiks radīti). Tas var arī atbalstīt palīdzību, kas darba meklētājiem tiek sniegta darba meklēšanā (norādījumi un konsultācijas, iepriekšējās mācīšanās novērtēšana un validēšana), un viņu aktīvu iekļaušanos darba tirgū. Palīdzība darba meklētājiem var dot labumu arī atlaistajiem darba ņēmējiem, kuri zaudējuši darbu nozarēs TTPP teritorijās, pat ja viņi minētajā teritorijā nedzīvo. TPF nevar finansēt priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas vai kompensācijas shēmas atlaistajiem darba ņēmējiem.

Ekonomikas diversifikācija un prasmi pilnveide vai pārkvalifikācija ir saistīta ar mērķiem un atbalstu, ko sniedz pārdomātas specializācijas stratēģijas (S3). Šajā sakarā būtu jānodrošina atbilstība attiecīgajām, atjauninātajām S3 (kā noteikts TPF regulas 11. panta 4. punktā), jo atbalsts jaunām saimnieciskām darbībām attiecīgajos gadījumos būtu jākoncentrē uz jomām, kas šajās stratēģijās ir identificētas kā daudzsološas. Citiem vārdiem sakot, TPF būtu jāatbalsta teritoriju endogēnajam potenciālam un iespējām atbilstoša attīstība.

“Visas atbalstītās darbības būtu jāīsteno, pilnībā ievērojot Savienības saistības un prioritātes klimata, vides un sociālajā jomā. (...) Investīcijām jābūt ilgtspējīgām ilgtermiņā, ņemot vērā visus Eiropas zaļā kursa mērķus.” (TPF regula, 12. apsvērumi)

TPF atbalsts ekonomikas diversifikācijai var būt vērsts tikai uz darbībām, kas atbilst Eiropas zaļā kursa mērķiem, saskaņā ar KNR noteiktajām prasībām³⁵. Papildus investīcijām, uz kurām neattiecas šī regula (sk. 5.4. iedaļu), Eiropas zaļā kursa mērķis ir arī novērst atbalsta sniegšanu saimnieciskām darbībām, kas varētu būtiski kaitēt vides mērķiem (citstarp klimata pārmaiņu mazināšanai), piemēram, darbībām, kas saistītas ar neilgtspējīgu biomasu. Tāpēc, apsverot TPF atbalstu citām saimnieciskām darbībām, šādas darbības būtu rūpīgi jāizvērtē, lai noteiktu, vai tās sasniedz TPF regulā noteiktos mērķus, ievērotu principu “nenodari būtisku kaitējumu” un novērstu atkarību no risinājumiem, kas nav saderīgi ar klimatneitralitāti.

1.2. Citas attiecināmas darbības

Lai gan no TPF līdzekļiem galvenokārt būtu jāatbalsta ekonomikas diversifikācija un pasākumi, ar ko novērš negatīvo ietekmi uz nodarbinātību, attiecināmas ir arī **citas darbības**. Tās ietver pētniecību un inovāciju, investīcijas energoefektivitātē un atjaunojamajā enerģijā, viedu un ilgtspējīgu vietējo mobilitāti, digitalizāciju, augsnes reģenerāciju³⁶, aprites ekonomiku un sociālo infrastruktūru bērnu un vecāka gadagājuma cilvēku aprūpes iestāžu

34 COM(2020) 474 final.

35 KNR 9. panta 1. punkts.

36 Attiecībā uz 8. panta 2. punkta i) apakšpunktā uzskaitītajām darbībām dalībvalstīm būtu jāpārbauda, vai šīs darbības pilnībā vai daļēji nav iespējams veikt uz piesārņotāja rēķina saskaņā ar spēkā esošajām juridiskajām saistībām, kas attiecināmas uz piesārņotāju, piemēram, saskaņā ar vides atļauju nosacījumiem vai saskaņā ar operatoriem noteiktajiem pienākumiem, kā noteikts Direktīvā par atbildību vides jomā (2004/35/EK).

vajadzībām un mācību centros, citstarp vietējos sociālos pakalpojumus, kā noteikts TPF regulas 8. panta 2. punktā. Šīs darbības var uzskatīt par TPF atbalsta prioritātēm attiecīgajā teritorijā, ja 1) tās ir tieši saistītas ar TPF īpašo mērķi (kā noteikts TPF regulas 8. panta 1. punktā, sk. iepriekš) un ja 2) tās nepārprotami veicina TTPP īstenošanu. Tas nozīmē, ka investīcijas šajās jomās ir jāpamato ar to ieguldījumu pārkārtošanās ietekmes mazināšanā un ar to saistību ar pārkārtošanās grūtībām, kas identificētas TTPP.

Ja nav iespējams pamatot, ka investīcijas palīdz mazināt pārkārtošanās ietekmi un ir saistītas ar pārkārtošanās grūtībām, kas identificētas TTPP (piem., ja investīcijas nav vērstas uz ekonomisko diversifikāciju vai citām grūtībām, ko rada pārkārtošanās, bet gan uz to, lai tieši veicinātu mērķu sasniegšanu inovācijas, enerģētikas, mobilitātes, digitalizācijas, vides, izglītības un apmācības vai sociālās iekļaušanas politikas jomā), būtu jāapsver iespēja izmantot citus finansējuma avotus, kas nav TPF (sk. 8. iedaļu).

Visbeidzot, TPF var atbalstīt arī **tehnisko palīdzību**. Tas ietver pasākumus, kas vajadzīgi TPF efektīvai pārvaldībai un izmantošanai, citstarp partneru spēju attīstīšanai, kā arī finansējuma nodrošināšanai tādām funkcijām kā sagatavošana, apmācība, vadība, uzraudzība, novērtēšana, redzamība un komunikācija.

1.3. Investīcijas lielajos uzņēmumos un ETS darbības

Lai novērstu pienācīgi pamatotas pārkārtošanās grūtības attiecīgajā teritorijā, TPF ar noteiktiem nosacījumiem var sniegt atbalstu lielajiem uzņēmumiem un — rūpnieciskos objektos — investīcijām, kas samazina SEG emisijas no darbībām, kuras uzskaitītas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) direktīvas I pielikumā³⁷, ja to nav iespējams izdarīt saskaņā ar ERAF un Kohēzijas fonda noteikumiem. Ja šāds atbalsts tiek plānots, TTPP ir jābūt iekļautam darbību sarakstam, kas lielo uzņēmumu gadījumā ir tikai orientējošs³⁸.

Lielie uzņēmumi (uzņēmumi, kas nav MVU) TPF atbalstu ienesīgām investīcijām var saņemt ļoti ierobežotos gadījumos, reģionos, kas noteikti kā atbalstāmie reģioni saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta a) un c) apakšpunktu. Saskaņā ar TPF regulas 8. panta 2. punkta otro daļu un 11. panta 2. punkta h) apakšpunktu TTPP ir jāpierāda, ka šādas investīcijas kopumā atbilst šādiem četriem nosacījumiem:

1. tās ir nepieciešamas TTPP īstenošanai;
2. tās veicina pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam un attiecīgo vides mērķrādītāju sasniegšanu;
3. to sniegtais atbalsts ir nepieciešams darbvietu veidošanai identificētajā teritorijā;
4. tās nenoved pie pārcelšanas, kā noteikts KNR 66. pantā.

37 Direktīva 2003/87/EK.

38 Ja tiek atbalstītas lielo uzņēmumu ienesīgas investīcijas atbalstāmajos “c” apgabalos, atbalsta saņemšanai attiecīgās darbības tomēr ir skaidri jānorāda TTPP sarakstā, ievērojot reģionālā atbalsta pamatnostādnes.

Publiskais atbalsts lielajiem uzņēmumiem ienesīgām investīcijām ir atļauts ar noteikumu, ka tas atbilst nosacījumiem, kas izklāstīti Pamatnostādnēs par reģionālo valsts atbalstu, kuras ir spēkā no 2022. gada³⁹.

“A” apgabalos ir atļauts valsts atbalsts lielajiem uzņēmumiem sākotnēju investīciju veikšanai.

“C” apgabalos atbalsts lielajiem uzņēmumiem ienesīgām investīcijām principā aprobežojas tikai ar sākotnējām investīcijām, kas rada jaunu saimniecisko darbību. Tomēr, ja investīcijas mērķis ir uzņēmuma ražošanas diversifikācija, kuras rezultātā tiek ieviesti produkti, kas iepriekš uzņēmumā nav ražoti, vai ja tā būtiski maina ar investīciju saistītā(-o) produkta(-u) vispārējo ražošanas procesu, veicot investīciju uzņēmumā, atbalsts lielajiem uzņēmumiem ir pieļaujams arī “c” apgabalos, ja vien kumulatīvi tiek izpildīti šādi trīs nosacījumi:

1. reģionālais atbalsts attiecas uz sākotnēju investīciju teritorijā, kas TPF līdzfinansētam atbalstam identificēta “c” apgabalā, kurā IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 100 % no ES27 vidējā rādītāja;
2. investīcija un atbalsta saņēmējs ir identificēti Komisijas apstiprinātā dalībvalsts TTPP; un
3. atbalstu investīcijām TPF sedz līdz maksimāli pieļaujamajam apmēram.

TTPP ietvaros pamatojums, ka šāds atbalsts ir nepieciešams, būtu jāsniedz, izmantojot plašas analīzi, kas pierāda, ka bez šīm investīcijām paredzamais zaudēto darbvietu skaits pārsniegtu paredzamo radīto darbvietu skaitu. Plašas analīzē būtu jāiekļauj aplēstā starpība starp paredzamo zaudēto darbvietu skaitu un ar TPF atbalstu (piem., investīcijas MVU ekonomikas diversifikācijā) radīto potenciālo darbvietu skaitu. Pēdējais minētais rādītājs var būt balstīts uz vēsturiskiem pierādījumiem par MVU darbvietu radīšanu attiecīgajā teritorijā, reģiona MVU pašreizējās nodarbinātības analīzi, pārskatiem par nodarbinātības perspektīvām vai uz citām metodēm.

Rūpniecības objektos TPF var atbalstīt **investīcijas, kuru mērķis ir panākt SEG emisiju samazinājumu ETS direktīvā uzskaitītajās darbībās**, ievērojot vairākus nosacījumus. Saskaņā ar TPF regulas 8. panta 2. punkta trešo daļu un 11. panta 2. punkta i) apakšpunktu TTPP ir jāpierāda, ka šādas investīcijas kopumā atbilst šādiem trim nosacījumiem:

1. tās veicina pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiju;
2. to rezultātā būtiski samazinās SEG emisijas, kas ir ievērojami zemākas par attiecīgajiem etalonrādītājiem, kuri saskaņā ar ETS direktīvu ir noteikti bezmaksas kvotu piešķiršanai; un
3. tās ir nepieciešamas ievērojama darbvietu skaita aizsardzībai attiecīgajā teritorijā.

Investīcijas SEG emisiju samazināšanai no ETS darbībām neaprobežojas ar apgabaliem, kas noteikti kā atbalstāmie apgabali saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta a) un c) apakšpunktu.

³⁹ Jebkuram TPF atbalstam, kas piešķirts pirms 2021. gada 31. decembra, ir jāatbilst piemērojamajām pamatnostādnēm par reģionālo valsts atbalstu.

Šajā nolūkā investīcijām šādās darbībās būtu jābūt saderīgām ar ES ilgtermiņa mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Ņemot vērā ilgos investīciju ciklus rūpniecībā, investīcijām vajadzētu būt nākotnes prasībām atbilstošām un tās nedrīkstētu radīt oglekļa emisijas vai balasta aktīvus. Konkrētāk, tas nozīmē, ka investīcijām TPF atbalstītajās ETS darbībās vajadzētu novest pie dziļām pārmaiņām virzībā uz klimatneitrālām darbībām. Turpretim TPF nevar atbalstīt investīcijas, kuru rezultātā tiek panākti tikai papildu uzlabojumi SEG emisiju samazināšanā, neveicot būtiskas izmaiņas klimatneitrālās darbībās, un TPF nevar atbalstīt investīcijas, kas veiktas ETS iespaidā (piem., procesu optimizācija, uzlabota energoefektivitāte vai siltuma atgūšana).

Ja investīcija ved uz SEG emisiju būtisku samazinājumu, panākot, ka tās kļūst ievērojami mazākas par attiecīgajiem ETS etalonrādītājiem, kuri bezmaksas kvotām ir noteikti saskaņā ar ETS direktīvu⁴⁰, SEG emisijām arī nevajadzētu būt lielākām par vidējām emisijām, kādas rada 10 % labāko iekārtu ETS. Rūpniecības procesos oglekļa uztveršana un uzglabāšana (*carbon capture and storage — CCS*), procesu elektrifikācija un ūdeņraža izmantošana ir tādu investīciju piemēri, kuru veikšanu varētu apsvērt. Enerģētikas nozarē TPF atbalstu ETS darbībām ierobežo tas, ka tiek izslēgts atbalsts darbībām, kas saistītas ar fosilo kurināmo (sk. 9. panta d) punktu un 5.4. iedaļu), un ka šim sektoram nepastāv atbilstoši etalonrādītāji.

TTPP būtu jāparāda, kā investīcijas būtiski samazinātu SEG emisijas, kas būs ievērojami zemākas par attiecīgajiem etaloniem, salīdzinot pašreizējo emisiju intensitāti (radītās emisijas uz vienu saražotā produkta vienību) ar paredzamo uzlabojumu un galīgo emisiju intensitāti ar piemērojamajiem etalonrādītājiem. TTPP būtu arī jāparāda, kā šāda rīcība attiecīgo ražotni virzītu uz klimatneitrālām darbībām. Rezultātā veiktajām darbībām ir jāatbilst ES valsts atbalsta noteikumiem.

Visbeidzot, TTPP būtu jāpierāda, ka investīcijas ETS darbībā ir vajadzīgas, lai aizsargātu ievērojamu skaitu darbvieta. Aizsargājamo darbvieta skaits būtu jānosaka katrā gadījumā atsevišķi attiecībā uz ražošanas darba intensitāti attiecīgajos ekonomikas dalībniekos, nozares īpašajām tehnoloģiskajām īpašībām un darba tirgus apstākļiem attiecīgajās teritorijās.

1.4. Izslēgtās investīcijas

Tā kā TPF regulā ir ietverts izsmeļošs saraksts, kurā uzskaitītas atbilstīgās investīcijas darbībās, kas atbilst TPF konkrētajam mērķim, investīcijas darbībās, kas neietilpst šajā jomā, nevar tikt atbalstītas.

Turklāt ar TPF regulas 9. pantu no atbalsta tvēruma nepārprotami tiek izslēgtas investīcijas:

- atomelektrostaciju dezekspluatācijā vai būvniecībā;
- tabakas un tabakas izstrādājumu ražošanā, pārstrādē un tirgvedībā;
- grūtībās nonākušos uzņēmumos, kuru definīcija sniegta Komisijas Regulas (ES) Nr. 651/2014 2. panta 18. punktā⁴¹, ja vien tas nav atļauts saskaņā ar pagaidu valsts

40 https://ec.europa.eu/clima/policies/ets/allowances/industrial_en.

41 Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu (OV L 187, 26.6.2014., 1. lpp.).

atbalsta noteikumiem, kas izstrādāti ārkārtas apstākļu sakarā, vai saskaņā ar *de minimis* atbalstu, lai atbalstītu investīcijas enerģijas izmaksu samazināšanai saistībā ar enerģētikas pārkārtošanas procesu;

- kas saistītas ar fosilā kurināmā ražošanu, pārstrādi, transportēšanu, izplatīšanu, uzglabāšanu vai sadedzināšanu.

Fosilā kurināmā izslēgšana no atbalsttiesīgo pasākumu loka ierobežo iespējamās investīcijas uz fosilo kurināmo balstīta ūdeņraža ražošanā. Atjaunojamā ūdeņraža ražošana ietilpst TPF tvērumā, un to var atbalstīt⁴². Uz jebkura cita veida ūdeņraža ražošanu attiecas fosilā kurināmā izslēgšana no atbalstāmo pasākumu loka, un tādējādi tā nav atbalstāma. Turklāt no atbalsttiesīgo pasākumu loka ir izslēgtas visas investīcijas “tīro” ogļu tehnoloģijās, koksa ražošanā vai citos procesos, kas saistīti ar oglēm. Investīcijas no aktīvi izmantotām ogļraktuvēm izdalīta metāna uztveršanā un izmantošanā nav atbalsttiesīgas, jo tas ir fosilas izcelsmes metāns⁴³. Tāpat investīcijas fosilā kurināmā blakusproduktos vai fosilā kurināmā (piem., slānekļa naftas vai degslānekļa pelnu blakusproduktu) izmantošanā nolūkos, kas nav enerģijas ražošana, nav atbalsttiesīgas, ja tās tehniski nav atdalāmas no pašas fosilā kurināmā ražošanas.

Fosilā kurināmā izslēgšana no atbalsttiesīgo pasākumu loka ierobežo arī iespējamās investīcijas ETS darbībās. Piemēram, TPF atbalsts nav pieejams rūpnieciskajās iekārtās uzstādītu apkures katlu aizstāšanai ar efektīvākām iekārtām, domnas optimizēšanai un siltuma reģenerācijas sistēmu uzstādīšanai, ja šāds siltums rodas no fosilā kurināmā sadedzināšanas. Turklāt atbalsts enerģijas vai siltuma ražošanai nav pieejams, ja tas ir saistīts ar jebkādu turpmāku fosilā kurināmā izmantošanu. Papildus tam sakarā ar fosilā kurināmā izslēgšanu no atbalsttiesīgo pasākumu loka arī pasākumi, kas paredzēti SEG emisiju samazināšanai fosilā kurināmā pārstrādes rūpnīcās, nav atbalsttiesīgi⁴⁴. Vienīgais izņēmums būtu pārstrādes rūpnīcas pilnīga pārveidošana par biorafinēšanas rūpnīcu (t. i., iekārtu, ar kuru apstrādā atlikumēļļas, ilgtspējīgas augu eļļas / enerģētiskos kultūraugus utt.). Lai gan fosilā kurināmā apstrāde ir izslēgta no atbalsttiesīgo pasākumu loka, tādas emisijas samazināšanas tehnoloģijas kā CCS rūpnieciskajās iekārtās, uz kurām attiecas ETS direktīva (citstarp zema oglekļa satura ūdeņraža ražošana rūpnieciskai izmantošanai), ja emisijas ir ievērojami zemākas par attiecīgajiem etalonrādītājiem, varētu būt atbalsttiesīgas.

“centralizētās siltumapgādes tīklu atjaunošanu un modernizāciju nolūkā uzlabot centralizētās siltumapgādes sistēmu energoefektivitāti un investīcijas siltuma ražošanā ar noteikumu, ka

42 Atjaunīgais ūdeņradis (saukts arī par “zaļo ūdeņradi” vai “tīro ūdeņradi”) ir ūdeņradis, ko ražo, izmantojot ūdens elektrolīzi (elektrolīzerī, kuru darbina elektrība) un elektroenerģiju no atjaunīgiem avotiem. Atjaunīgo ūdeņradi var ražot arī ar tādiem paņēmieniem kā biogāzes (nevis dabasgāzes) riformings vai biomasas bioķīmiskā pārveide, ar nosacījumu, ka tiek izpildītas ilgtspējas prasības (“Ūdeņraža stratēģija klimatneitrālai Eiropai”, COM(2020) 301 final).

43 Tomēr tas neattiecas uz investīcijām, kuru mērķis ir novērst vai samazināt metāna emisijas no slēgtām akmeņogļu raktuvēm, naftas un gāzes ieguves vietām (vai tām, kuru slēgšanas process vēl noris) saistībā ar atjaunošanas pasākumiem, ja pastāv skaidrs metāna noplūdes risks vai nav alternatīvas metāna noplūdes novēršanai.

44 Tādējādi tas ietver arī CCS vai pirolīzes izmantošanu, ražojot ūdeņradi izmantošanai pārstrādes rūpnīcās, kuru pastāvēšanas pamatā ir fosilais kurināmais.

piegādes siltuma ražošanas iekārtām tiek veiktas tikai no atjaunojamiem enerģijas avotiem” (TPF regula, 8. panta 2. punkta g) apakšpunkts)

Ierobežots ir arī TPF atbalsts investīcijām **centralizētās siltumapgādes** sistēmās. Jo īpaši saskaņā ar TPF regulas 8. panta 2. punkta g) apakšpunktu investīcijas siltuma ražošanā ir iespējamas tikai tad, ja to pamatā ir tikai atjaunojamie enerģijas avoti un ja investīcijas tiek veiktas saskaņā ar Atjaunojamo energoresursu direktīvā izklāstītajām prasībām. Šajā sakarā TPF atbalstu nevar saņemt investīcijas siltuma ražošanai no fosilā kurināmā vai enerģijas ražošanai no atkritumiem saistībā ar centralizēto siltumapgādi. Centralizētās siltumapgādes sistēmas tīklu atjaunošana un modernizācija (piem., cauruļvadu izbūve, nemainot siltuma avotu) ir atbalsttiesīga, ja attiecīgās investīcijas uzlabo centralizētās siltumapgādes sistēmu energoefektivitāti. Prioritāte būtu jāpiešķir tām investīcijām, kurās ir izmantota visaptveroša pieeja un ar kurām centralizētās siltumapgādes sistēmas pārveido par efektīvām centralizētās siltumapgādes sistēmām tā, kā noteikts Energoefektivitātes direktīvā⁴⁵ Tāpat kā visam TPF atbalstam uzņēmumiem, arī investīcijām centralizētās siltumapgādes un dzesēšanas sistēmās ir jāatbilst ES valsts atbalsta noteikumiem.

45 *“Efektīva centralizētā siltumapgāde un aukstumapgāde” ir centralizētās siltumapgādes vai aukstumapgādes sistēma, kuras darbībā izmanto vismaz 50 % atjaunojamās enerģijas, 50 % siltuma pārpalikuma, 75 % koģenerācijas režīmā saražota siltuma vai šādu enerģijas un siltuma veidu kombināciju 50 % apmērā” (Energoefektivitātes direktīvas 2. panta 41) punkts).*

6. PLĀNOŠANA

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	10. pants. TPF resursu plānošana 11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni 17. apsvērums
Kopīgo noteikumu regula (2021/1060)	8. pants. Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība 22. pants. Programmu saturs 27. pants. ERAF un ESF+ resursu pārvietošana uz TPF

Tāpat kā citi kohēzijas politikas fondi, arī TPF tiek pārvaldīts saskaņā ar dalīto pārvaldību. Komisijai un katrai dalībvalstij ir jāpieņem partnerības nolīgums un viena vai vairākas programmas. Dalībvalstis var vai nu sagatavot patstāvīgu TPF programmu, vai arī izmantot TPF resursus vienā vai vairākās īpašās prioritātēs programmās, kuras atbalsta ERAF, Kohēzijas fonds vai ESF+. Vienai prioritātei ir jāatbilst vienam TPF konkrētajam mērķim.

TTPP tiks iesniegts(-i) šīs programmas ietvaros vai kā grozījumu pieprasījums. TTPP pēc tam tiks novērtēts attiecīgās programmas standarta novērtēšanas procedūrā. Dalībvalstis TTPP kopā ar programmām iesniegs pieņemšanai, ja to TTPP ir izstrādāti un pabeigti. Tas nozīmē, ka TPF resursus var iekļaut ar programmas grozījumu, lai dotu vairāk laika TTPP izstrādei un izvairītos no parastā pieņemšanas procesa aizkavēšanas.

Viens TTPP var aptvert vienu vai vairākas atbilstīgās teritorijas. Dalībvalstīm ir jānosaka sava TTPP struktūra, citstarp tā saistība ar TPF atbalstīto(-ajām) programmu(-ām). Ideālā gadījumā vienam TTPP būtu jāatbilst vienai programmai. Ja TPF atbalstu dalībvalstī sniedz, izmantojot vairākas programmas, katrā no tām būtu jāiekļauj TTPP, kas atbilst TPF teritorijai vai teritorijām, kuras ietilpst attiecīgās programmas teritorijā. Ja dalībvalsts vēlas izveidot patstāvīgu programmu visām atbilstīgajām TPF teritorijām, tā var apvienot šīs teritorijas vienā TTPP, lai parādītu to atšķirīgās iezīmes vienā un tajā pašā valsts kontekstā. Dalībvalstis var iesniegt arī vienu programmu ar vairākiem TTPP, un viens TTPP var atbilst vairākām programmām⁴⁶.

Novērtējot TTPP, Komisija īpašu uzmanību pievērsīs šādām situācijām:

- TTPP, kas aptver TPF investīcijas vairākās programmās: šie TTPP tiks novērtēti tikai vienu reizi pirmās Komisijai nosūtītās programmas ietvaros, ja vien dalībvalsts savā TTPP neveiks citas izmaiņas. Komisija joprojām pārbaudīs, vai TPF īpašie elementi jebkurā citā programmā atbilst TTPP;

⁴⁶ Ja viens TTPP atbilst vairākām programmām, ir jāņem vērā divas no tā izrietošas sekas: pirmkārt, TTPP piesaistīšana vairākām programmām var radīt grūtības ar secīgiem dažādu programmu grozījumiem, ja TTPP tiks veikti grozījumi; otrkārt, šāda situācija var izraisīt ar atbildību saistītas problēmas, ja programmas vadošā iestāde atšķiras no struktūrām, kas atbild par TTPP izstrādi, uzraudzību un novērtēšanu.

- konsekvents TTPP 1.1. iedaļas novērtējums par pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku: attiecīgā gadījumā šai valsts pārkārtošanās procesa daļai vajadzētu būt vienādei katrā no TTPP, kuru ir iesniegusi tā pati dalībvalsts.

Dalībvalstis var vienlaikus un integrētā veidā risināt dažādas attīstības problēmas un vajadzības, kas saistītas ar pārkārtošanās procesa ekonomisko, sociālo un vides dimensiju attiecīgajā teritorijā, kā paskaidrots ar to saistītajā TTPP. Lai saglabātu šo teritoriālo un integrēto pieeju, dalībvalstīm būtu jānovērš TPF prioritātes sadalīšana starp ERAF un ESF+ tipa investīcijām vai TPF resursu sadalīšana starp ERAF un ESF+ programmām.

TPF prioritāte ietvers TPF resursus, kā arī tos ERAF un ESF+ resursus, kuru pārvietošana brīvprātīgi notiek saskaņā ar KNR 27. pantu un TPF regulas 10. panta 2. punktu. Ir jāievēro šādi trīs resursu pārvietošanas ierobežojumi:

- dalībvalsts līmenī (KNR 27. pants):
 - kopējiem ERAF un ESF+ resursiem, kas pārvietoti uz TPF, nevajadzētu pārsniegt summu, kura ir trīs reizes lielāka par TPF atbalstu no daudzgadu finanšu shēmas,
 - resursiem, kas pārvietoti no ERAF vai ESF+, nevajadzētu pārsniegt 15 % no attiecīgā ERAF un ESF+ piešķiruma attiecīgajai dalībvalstij;
- programmas līmenī (TPF regula, 10. panta 2. punkts): TPF prioritātes līmenī kopējiem ERAF un ESF+ resursiem, kas pārvietoti uz TPF, nevajadzētu pārsniegt summu, kura ir trīs reizes lielāka par atbalsta summu, kas no TPF piešķirta šai prioritātei (tikai daudzgadu finanšu shēmas resursi).

7. PARTNERĪBA

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni II pielikums. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu veidne 15. un 18. apsvērums
Kopīgo noteikumu regula (2021/1060)	8. pants. Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība
<i>Saistītie tiesību akti</i>	
Direktīva par stratēģisko vides novērtējumu ⁴⁷	

Lai panākumus gūtu gan TPF, gan visas Eiropas zaļā kursa iniciatīvas, kritiski svarīga ir **sabiedrības** un visu ieinteresēto personu **iesaistīšanās un apņemšanās**. Komisija 2020. gada decembrī ieviesa Eiropas Klimata pakta, lai apvienotu cilvēkus, kopienas un organizācijas klimatrīcības paātrināšanai un zaļākas Eiropas veidošanai⁴⁸. Klimata pakts dažādām ieinteresētajām personām un pilsoniskajai sabiedrībai nodrošina iespēju savienot, kopīgi izstrādāt un īstenot ar klimatu saistītus risinājumus un pārvērst tos par klimatrīcības saistībām. Arī 2021. gada aprīlī uzsāktā konference par Eiropas nākotni⁴⁹ sniegs konkrētus ieteikumus par Eiropas problēmām un prioritātēm, jo īpaši izmantojot jaunizveidotas pilsoņu paneļdiskusijas grupas, kurās tiešā veidā savstarpēji apspriedīsies pilsoņi no visa kontinenta. Viena no prioritātēm ir taisnīgas un iekļaujošas pārkārtošanās nodrošināšana.

Partnerības princips, kas ir kohēzijas politikas galvenā iezīme, saistībā ar TPF ir ārkārtīgi svarīgs. KNR paredzēts, ka dalībvalstis organizē visaptverošu partnerību, ietverot vismaz reģionālās un vietējās iestādes, ekonomiskos un sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību (piem., vides partnerus, nevalstiskās organizācijas), pētniecības iestādes un universitātes⁵⁰. Šie partneri būtu jāiesaista arī TPF programmu un TTPP sagatavošanā, īstenošanā un novērtēšanā. Šī partnerība būtu jāattīsta, ievērojot Komisijas izveidoto rīcības kodeksu⁵¹. Turklāt sabiedriskās apspriešanas process būs daļa no stratēģiskā vides novērtējuma programmām, kurās ir ietverts TPF.

“Dalībvalstis kopā ar skarto teritoriju attiecīgajām vietējām un reģionālajām iestādēm saskaņā ar II pielikumā paredzēto veidni sagatavo vienu vai vairākus taisnīgas pārkārtošanās teritoriālos plānus” (TPF regula, 11. panta 1. punkts)

TTPP var atspoguļot un risināt reālo situāciju uz vietas un var veicināt taisnīgu pārkārtošanos tikai tad, ja visas attiecīgās valsts, reģionālās un vietējās ieinteresētās personas ir iesaistītas procesā un uzņemas atbildību par pārkārtošanos savā teritorijā. Vietējās ieinteresētās personas, citstarp ekonomiskie un sociālie partneri (piem., arodbiedrības, arī tās, kas pārstāv

47 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/42/EK (2001. gada 27. jūnijs) par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu.

48 https://europa.eu/climate-pact/index_en.

49 <https://futureu.europa.eu/>.

50 KNR 8. pants.

51 Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014.

ogļračus), un organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību (arī jaunatnes organizācijas, vides NVO utt.), būtu pilnā apmērā jāiesaista debatēs par to teritoriju nākotni. Lai sniegtu pienācīgu un aktīvu palīdzību īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas posmos, šādas ieinteresētās personas attiecīgo programmu ietvaros procesā būtu jāiekļauj kā uzraudzības komiteju locekļi. Turklāt tām vajadzētu izveidot pašām savu vietējo kārtību TTPP īstenošanas uzraudzībai.

Lai pievērstos īpašajai situācijai un sieviešu lomai pārkārtošanās procesā uz klimatneitrālu ekonomiku, būtu jāveicina **dzimumu līdztiesība**. Sieviešu līdzdalībai darba tirgū un uzņēmējdarbībā, kā arī vienlīdzīgai darba samaksai ir svarīga nozīme vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanā. TPF īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī neaizsargātām grupām, kas nesamērīgi cieš no pārkārtošanās radītās nelabvēlīgās ietekmes, piemēram, darba ņēmējiem ar invaliditāti.

Ir svarīgi, ka TPF pārvaldībā aktīvi iesaistās jaunieši. Nākotnes prasībām atbilstošu ekonomiku nevar veidot, neiesaistot procesā tos, kas dzīvos un būs tās veidotāji nākotnē. TPF ir saistīts ar jaunas ekonomiskās un sociālās nākotnes izgudrošanu šajās jomās, un jauniešiem šajā jomā ir jāieņem aktīva loma⁵².

Attiecībā uz ieinteresēto personu īpašo lomu TPF plānošanā un īstenošanā ir jāņem vērā šādi aspekti:

- dažādu iestāžu līmeņu kompetences konkrētu darbību veidu īstenošanai ir definētas TPF regulas 8. panta 2. punktā;
- vietējo un reģionālo ieinteresēto personu iespēja aktīvi iesaistīties TPF plānošanā un īstenošanā;
- nepieciešamība nodrošināt pasākumu papildināmību skartajās teritorijās;
- dažādu iestāžu administratīvā kapacitāte TPF īstenošanai un plānošanai.

Turklāt pienācīga uzmanība būtu jāpievērš juridiskajām prasībām, kas saistītas ar makroreģionālo, starpreģionālo, pārrobežu un transnacionālo sadarbību saskaņā ar KNR 22. panta 3. punkta a) apakšpunkta i) punktu un 22. panta 3. punkta d) apakšpunkta vi) punktu, jo dažāda veida sadarbība starp skartajām teritorijām sniegs iespēju kopīgi risināt atsevišķas ar pārkārtošanos saistītas problēmas un kopīgi gūt labumu no saistītajām iespējām.

“Komisijai būtu jāizveido Taisnīgas pārkārtošanās platforma, kas balstītos uz pašreizējo platformu ogļu ieguves reģioniem pārkārtošanās posmā, lai dotu iespēju divpusējai un daudzpusējai pieredzes apmaiņai par gūto pieredzi un paraugpraksi visās skartajās nozarēs” (TPF regula, 18. apsvērumš)

52 Rīkkopa jauniešu dalībai taisnīgas pārkārtošanas procesā piedāvā atbalstu attiecībā uz to, kā iesaistīt jauniešus TPF īstenošanā, sk. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund. Turklāt šāda iesaistīšana varētu balstīties uz jau pastāvošām jaunatnes iesaistīšanas struktūrām, piemēram, jauniešu tīkliem *Interreg* programmās un makroreģionālajām stratēģijām, *Interreg* Brīvprātīgo jaunatnes iniciatīvu, un jauniešiem, kuri ir apņēmušies sekot jauniešu manifestam Eiropas sadarbības politikas veidošanai un tā ieteikumiem par jauniešu iesaistīšanu. Sīkāku informāciju sk. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/youth_manifesto_interreg_en.pdf.

Taisnīgas pārkārtošanās platforma (TPP) tika izveidota, lai palīdzētu visām ieinteresētajām personām piekļūt pieejamajam atbalstam. Regulāri tiek organizēti pasākumi, lai apmainītos ar zināšanām un labo praksi, atbalstītu spēju veidošanu, īstenotu divpusēju un daudzpusēju viedokļu apmaiņu visos skartajos sektoros un sniegtu konsultācijas par taisnīgu pārkārtošanos iestādēm un ieinteresētajām personām, kas iesaistītas ar TPM saistītās darbībās. Tā ietver arī īpašu tīmekļa vietni un kontaktformu⁵³.

TPP ir balstīta uz Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās iniciatīvu un to paplašina, visā ES uzturot īpašu darba plūsmu ogļu, kūdras un degslānekļa reģioniem⁵⁴. TPP arī nodrošinās konsultācijas, par starpniekiem izmantojot vairākas darba grupas, kas paredzētas ieinteresēto personu iesaistīšanai un konkrētiem oglekļietilpīgiem sektoriem, proti, tērauda, cementa, ķīmikāliju sektoram.

Turklāt Komisija šīs platformas ietvaros plāno radīt projektu un ekspertu datubāzi, lai izveidotu dalībvalstīm, reģioniem un ieinteresētajām personām paredzētu tīklu, kurā tie var apmainīties ar viedokļiem un labo praksi un palīdzēt veidot ilgtspējīgu projektu kopumu.

Principā TPP sniegs palīdzību reģioniem, kas identificēti TTPP. Citus reģionus, citstarp tos, kas piedalās Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās platformā, bet nesaņem TPF atbalstu, var uzaicināt piedalīties platformas darbā, lai veicinātu viedokļu apmaiņu un politikas apguvi.

8. PAPILDINĀMĪBA

<i>Attiecīgie tiesību aktu noteikumi</i>	
<i>Regula</i>	<i>Panti, apsvērumi vai pielikumi</i>
Taisnīgas pārkārtošanās fonda regula (2021/1056)	11. pants. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni II pielikums. Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu veidne 4. un 7. apsvērums
Kopīgo noteikumu regula (2021/1060)	11. pants. Partnerības nolīguma saturs 22. pants. Programmu saturs
<i>Saistītie tiesību akti</i>	
<i>InvestEU Regula</i> ⁵⁵	
Regula par publiskā sektora aizdevumu mehānismu ⁵⁶	

“Ja dalībvalstis paredz izmantot iespēju saņemt atbalstu saskaņā ar Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma pārējiem pīlāriem, tās savos taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajos plānos nosaka nozares un tematiskās jomas, kuras paredzēts atbalstīt saskaņā ar šiem pīlāriem.” (TPF regula, 11. panta 5. punkts)

53 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-platform_en.

54 https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_en.

55 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/523 (2021. gada 24. marts), ar ko izveido programmu *InvestEU* un groza Regulu (ES) 2015/1017.

56 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1229 (2021. gada 14. jūlijs) par publiskā sektora aizdevumu mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros.

TPM veido TPF (1. pīlārs), kā arī īpaša *InvestEU* programmai atbilstoša shēma (2. pīlārs) un publiskā sektora aizdevumu mehānisms (3. pīlārs). Šie divi pārējie pīlāri mobilizēs papildu investīcijas, lai sniegtu labumu taisnīgas pārkārtošanās teritorijām, piesaistot privātās investīcijas un daudzkrāsojot publiskās investīcijas. Piekļuvi 2. un 3. pīlāram nodrošina TTPP, kurā ir jānorāda papildināmība starp pīlāriem, kā arī sektoriem un darbībām, kas ir jāatbalsta ar 2. un 3. pīlāru. Projektus, kuri ir atbalstīti ar 2. un 3. pīlāru, var īstenot ārpus TTPP teritorijām ar nosacījumu, ka tie sniedz labumu atbalstāmajām teritorijām, palīdzot apmierināt attīstības vajadzības, kas izriet no pārkārtošanās, kā noteikts teritoriālajā taisnīgas pārkārtošanās plānā⁵⁷. Gan 2., gan 3. pīlāram ir savs juridiskais pamats, kas definē investīciju attiecināmību.

Saskaņā ar TPM 2. pīlāru Komisija *InvestEU* programmas ietvaros izveidos **īpašu taisnīgas pārkārtošanās shēmu**. *InvestEU* programma ir budžeta garantija, kuru sniedz īstenošanas partneriem. EIB grupa gūs labumu no lielākās ES garantijas daļas, taču labumu no pieejamajiem resursiem var gūt arī citas SFI un valsts attīstību veicinošās bankas. Taisnīgas pārkārtošanās shēmai būtu jāatbalsta ekonomiski dzīvotspējīgas privātā un publiskā sektora investīcijas, kas saskaņotas ar pārkārtošanās mērķiem, un to var īstenot saskaņā ar jebkuru finanšu produktu atbilstoši četriem *InvestEU* politikas loģiem⁵⁹, lai veicinātu ekonomisko izaugsmi un galu galā palielinātu teritoriju ekonomisko pievilcību, izmantojot apstiprinātu TTPP. Piemēram, transporta un enerģētikas infrastruktūras projektus, kas uzlabo taisnīgas pārkārtošanās reģionu savienojamību, varētu finansēt no 2. pīlāra, pat ja tos īsteno citos reģionos, ar nosacījumu, ka attiecīgie projekti dod labumu attiecīgajiem reģioniem un ir pamatoti TTPP.

Publiskā sektora aizdevumu mehānisms (PSAM) tikai atbalstīs publiskās investīcijas, kombinējot Komisijas sniegto dotāciju atbalstu (1,5 mljrd. EUR) ar EIB aizdevumiem (10 mljrd. EUR). Kopumā ir paredzams, ka ar PSAM tiks mobilizētas publiskās investīcijas 25–30 mljrd. EUR apmērā. Ja tiktu palielināti ES dotāciju atbalsta līdzekļi vai ja tas būtu nepieciešams mehānisma pareizai īstenošanai, šo mehānismu varētu paplašināt, ietverot arī citus finanšu partnerus, kas nav EIB. Tas finansēs projektus, kuru radīto ieņēmumu plūsma nav pietiekama investīciju izmaksu segšanai. Ir sagaidāms, ka šie projekti ietvers visa veida publisko infrastruktūru, piemēram, enerģētikas un transporta infrastruktūru, sociālo infrastruktūru un sociālos mājokļus, vai pilsētu infrastruktūras projektus. Projektu kopuma veidošanas atbalstam 3. pīlārā būs ietverts arī konsultatīvais atbalsts. Projekti, kas saņem atbalstu no PSAM, attiecībā uz tiem pašiem pasākumiem nevar saņemt atbalstu no citām Savienības programmām, citstarp no 1. un 2. pīlāra. PSAM tiks īstenots, izmantojot tiešu pārvaldību un uzaicinājumu iesniegt projektus, pirmajā posmā ierobežojot konkurenci dalībvalstu līmenī, bet vēlāk atverot to ES līmenī.

57 “Shēmu varētu izmantot projektu īstenošanai teritorijās, kas noteiktas taisnīgas pārkārtošanās plānos, vai tādu projektu īstenošanai, kuri veicina minēto teritoriju pārkārtošanos, pat ja tie netiek īstenoti šajās teritorijās, taču tikai ar nosacījumu, ka finansējums ārpus taisnīgas pārkārtošanās teritorijām ir būtisks pārkārtošanās īstenošanai minētajās teritorijās.” (*InvestEU* regulas 30. apsvēruma)

58 “[P]rojekti .. dod labumu taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajā plānā minētām teritorijām, pat ja projekti neatrodas minētajās teritorijās” (Regula par publiskā sektora aizdevumu mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros, 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts).

59 https://europa.eu/investeu/investeu-fund/about-investeu-fund_en.

“sinerģiju un papildināmību ar citām attiecīgām Savienības programmām, lai risinātu identificētās attīstības vajadzības” (TPF regula, 11. panta 2. punkta j) apakšpunkts)

Lai panāktu vajadzīgo ietekmi uz izraudzītajām teritorijām, būs nepieciešami papildu līdzekļu avoti no **cita ES finansējuma**. Šāda papildināmība būtu detalizēti jāapraksta TTPP. Sniegtajai informācijai ir jābūt saskanīgai ar sinerģijas un papildināmības aprakstu, kas iekļauts partnerības nolīgumā un ar to saistītajās programmās. Ir svarīgi arī uzsvērt ar ERAF un ESF+ pastāvošo robežlīniju, ņemot vērā TPF intervences loģiku. Piemēram, lai gan TPF galvenokārt atbalstīs ekonomikas diversifikāciju un pārkvalifikāciju vai prasmju pilnveidi ar mērķi mazināt pārkārtošanās sociālekonomisko ietekmi, investīcijas tehnoloģiju un infrastruktūras ieviešanā izmaksu ziņā pieejamas tīras enerģijas ieguvei un SEG emisiju samazināšanai jo īpaši var atbalstīt, izmantojot ERAF un Kohēzijas fondu (2. un 3. politikas mērķis). Ekonomikas modernizācijas nolūkā ar viedas specializācijas palīdzību būtu jācenšas panākt sinerģijas ar ERAF (1. politikas mērķis). Tāpat būtu jānodrošina sinerģija ar ERAF (4. politikas mērķis) un ESF+, lai attīstītu zaļās prasmes un zaļās darbvietas. Jaunu sistēmu un pakalpojumu izstrādi nodarbinātības, izglītības un apmācības un sociālās iekļaušanas jomās, kas vērstas uz iedzīvotājiem kopumā vai plašākām mērķgrupām nekā tās, kuras ietekmē pārkārtošanās, jo īpaši var atbalstīt, izmantojot ESF+. Citi finansējuma avoti var būt Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments⁶⁰, LIFE programma⁶¹, InvestEU⁶², “Apvārsnis Eiropa”⁶³, Digitālās Eiropas programma⁶⁴, Ogļu un tērauda pētniecības fonds⁶⁵ vai ES ETS inovāciju fonds⁶⁶ un Modernizācijas fonds⁶⁷.

Atveseļošanās un noturības mehānisms (ANM) padarīs pieejamu neatmaksājamu atbalstu un aizdevumus dalībvalstu reformām un investīcijām, lai veicinātu kohēziju, paātrinātu atgūšanos no Covid-19 krīzes un padarītu Savienības ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku, izturīgāku un labāk sagatavotu to problēmu risināšanai un iespēju izmantošanai, kas saistītas ar zaļo un digitālo pārkārtošanos. Atbalsts tiks sniegts, pamatojoties uz valstu atveseļošanās un noturības plāniem. Katrā atsevišķā gadījumā ir svarīgi nodrošināt sinerģiju, papildināmību, saskaņotību, konsekveni un robežlīnijas starp Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM) un kohēzijas politikas atbalstu (citstarp TPF), ņemot vērā ANM regulā noteiktās procedūras⁶⁸.

60 https://cinea.ec.europa.eu/index_en.

61 <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.

62 https://europa.eu/investeu/home_en.

63 https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en.

64 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

65 https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/research-fund-coal-and-steel-rfcs_en.

66 https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en.

67 https://ec.europa.eu/clima/policies/budget/modernisation-fund_en.

68 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en.